Vykládá-li se však druhý odstavec způsobem mnou zastávaným, pak můžeme zcela nenuceně najíti jednotné hledisko, z něhož vyplývá jak úprava prvního tak i úprava druhého odstavce. Toto hledisko spočívá v tom, že rozpuštěním určité strany nemá býti dotčena strana utvořivší s rozpuštěnou stranou volební souručenství a to tím, že ani o mandáty nepřichází (1. odstavec) ani jí mandáty nepřibývají (2. odstavec).

Nesmíme zapomenouti, že strana, o niž jde, byla s rozpuštěnou protistátní stranou v určitém spojení, ať již ideovém anebo organisačním, což se dá souditi z okolnosti, že obě strany tvořily volební souručenství. Jest zajisté nepravděpodobno, že by zákonodárce byl dopřál právě takové straně, aby u příležitosti rozpuštění protistátní strany zvětšila svou državu v parlamentě.

Z této úvahy vychází tudíž najevo, že výklad mnou zastávaný nejen se drží znění zákona, nýbrž že i spíše odpovídá vůli zákonodárce, resp. vůli, kterou by zákonodárce býval měl, kdyby si byl podrobně uvědomil otázky s pozbytím parlamentních mandátů následkem rozpuštění strany související.

Dr. LADISLAV PATOČKA:

POLITICKÝ ARCHIV.

Každý, kdo u nás ať už se stanoviska teoretického nebo praktického obírá se studiem politického vývoje a dění, postrádati bude časem existenci politického archivu; třeba hned proto, že orientace v mnohé aktuální politické otázce je svrchovaně obtížná a shledáváním určitých dat ztratí příliš mnoho času, který by účelněji mohl býti zužitkován. Dosud aspoň téměř výhradním pramenem politického života současnosti a let bezprostředně předcházejících jsou noviny a politické a hospodářské časopisy. Nemají rejstříků ani celoročních obsahů (až na časopisy) a tak použití jich je vázáno na jiné přehledy materie, na data, jež možna odjinud získati, ale zase také ne snadno. Dokonce i když máme po ruce určitou chronologickou příručku, samo shledávání příslušných textů v rozdílných ročnících nám zabere tolik času a vyžádá si tolik trpělivosti, že velká většina se toho raději vzdá a spolehne se při citování pramene na svou paměť a při citování textu na přibližné znění jeho obsahu. V častých případech je to odsuzováno jako ledabylost, zdrženlivější ve svém odmítání je ten, kdo zná obtíže takového shledávání textu.

Abych uvedl nějaký konkretní případ: Člen našeho Národního shromáždění zajímá se o stanovisko našich politických stran k otázce 40hodinného pracovního týdne; pamatuje si z denního listování novin, že četl v těch i oněch listech obšírnější pojednání o tomto tématě, ale bylo to už před týdnem, či dokonce před čtrnácti dněma a listy ty nejsou hned po ruce. Snad některý známý vypomůže lepší pamětí, či dokonce poslouží i výstřižky novin, ale to jsou případy krajně exceptionální, na které pochopitelně vůbec nelze spoléhati. K tomu ve většině případů přistupuje ještě zájem o projednávání této otázky v zemích druhých, případně u mezinárodních institucí, k čemuž ovšem dávno nestačí odkaz na knižní zpracování materie, vždy hodně teoretické, poněvadž v uvedeném případě jde o informování, jak se na otázku dívá praktická politika, byť už třeba pod zorným úhlem důvodů pro a proti snesených teorií. Je to zájem o politickou životnost předlohy a ta mnohdy hraje daleko nejvýznamnější úlohu. Politik vpravdě každo-

denně téměř naráží na tyto obtíže a trpí tím, jako vážným nedostatkem. Raději se vzdá významného argumentu, poněvadž není si jist, že by ho včas nalezl k přesnému ocitování a spolehne-li jen na jádro věci, nevyvaruje se tím někdy velmi nepříjemných omylů.

A přece politická práce žádá, aby tu byl zřetel k jejímu vývoji, aby byla respektována všechna stanoviska, která se projednávaného problemu dotýkají, poněvadž u všech je k němu určitý poměr a ten politika musí zaujmouti. Respekt k názorům druhého, třeba i protivníka, vedl u zemí s vyspělým parlamentarismem, že už dříve řešily otázku politického archivu a že už tam také v nejrůznějších formách funguje; i jen popis těchto zařízení vedl by zbytečně daleko a pak potřebujeme sami něco, co by speciálně vyhovovalo našim poměrům. Vím, že se už staly různé pokusy zjednati si evidenci politické práce, ale vždy se stanoviska jednostranného a bez objektivity, kterou nutně musí míti politický archiv. Nebyl při těch pokusech ani sledován určitý systém, nepracovalo se na základě přesných metod, spíše jen se zřetelem k určitému úkolu a na speciální zájem několika osobností. Pokusy o širší sledování politické práce podle způsobu politických archivů jinde, zůstaly u nás na povrchu, poněvadž zatím nestaly se ani předmětem určité ctižádosti. Později bude patrno, co taková práce vyžaduje zručnosti a opatrnosti a nad to ještě také politického rozhledu. Prozatím snad nebylo po ruce dostatek prostředků, ačkoliv o tom dalo by se mluviti jen s jistými výhradami. Je však jistě trapné, projednává-li parlament určitý problém, který již dříve byl na programu, nebo o němž už psala řada politiků a referent nemá možnosti — dokonce už ani fysicky —, aby s jejich názory se seznámil a o výsledcích dřívějšího jednání parlament informoval. Stejně na tom je politická kritika, zejména žurnalistika, kde opravdu není dosti potřebného času, aby data byla shledávána a kde redakce sama má míti po ruce postačitelný archiv. Obdivujeme-li se v cizím tisku pohotové retrospektivě, je to jen důsledek spolehlivě vedeného redakčního archivu a podobně i vědecký pracovník měl by míti přístup k archivům tohoto druhu, protože by mu to uspořilo jednak mnoho času a jednak bylo mu zárukou, že neopomenul žádný význačnější pramen.

Pro sdělání politického archivu rozhodující by pochopitelně byla jeho organisace. Obvyklým dělítkem, které se osvědčilo v cizí praxi, je rozdělení na věci politiky vnitřní a zahraniční; na to vázalo by další dělení, na otázky čistě politické, hospodářské, kulturní a sociální, případně ještě další dělítka, která by bylo vhodné respektovati. Věci zahraniční politiky bylo by účelno rozděliti na otázky dotýkající se jednotlivých zemí a na otázky povahy mezinárodní. Přiznávám, že v mnohých případech bude svrchovaně obtížné rozhodnouti o zařazení určitého výstřižku, tento nedostatek je však nesnadno překonati a možno mu čeliti jediné odkazem na všech příslušných místech dalších. Konečně srovnání veškerého materiálu v mapách bylo by provedeno podle jednotlivých problémů, které dle určitého předem zvoleného systému mohou býti řaděny. O sbírání materiálu rozhoduje na konec praxe a ovšem trvá jistý čas, než se archiv vžije a než praxe určí sama, jaký materiál a jak má býti sbírán. Při rozsáhlosti politického významu tisku je velmi důležité rozhodnutí, které listy mají býti exploitovány; hlavní zřetel se samozřejmě věnuje domácímu tisku, především dennímu, z časopisů pak jen těm, které mají politický nebo hospodářský vliv. Je to tudíž práce do jisté míry obdobná s výtahy denního a revuálního tisku, jak je pořizuje na př. Tiskový odbor presidia ministerské rady nebo zpravodajská sekce ministerstva zahraničních věcí. Srovnání to nechtěl bych však dále prováděti, už pro rozdílný účel, který tu je sledován a omezil bych se při něm

jen na rozhodování o materiálu, který na obou stranách je exploitován. Francouzská parlamentní korespondence zpracovává pro svůj politický archiv 15 korespondenčních agentur, 42 francouzských denních listů a 25 cizích; politický archiv britského předsednictva ministerské rady je pořizován z 18 tiskových korespodencí, 25 anglických listů a 40 cizích. Německá vysoká škola politická sbírá dnes pro svůj studijní politický archiv materiál z 10 tiskových korespondencí, 22 německých listů a 15 zahraničních. Bylo by možno uvésti ještě další příklady, u všech stejně však platí, že materiál je pouze vybírán a že bylo by snad nad lidské síly pokoušeti se tu o jakoukoliv úplnost. Není to bez významu i pro použití archivu, když přece rozšiřováním exploitačního programu materiál o některém problému stal by se naprosto nepřehledný.

Důležitým programovým bodem bylo by vedení personálního archivu osob politicky činných, ovšem že jen domácích, protože ty především mají pro nás přitažlivost. Velmi brzy měl by cenu dokumentární, poněvadž dnes opravdu trpíme při posuzování politického významu některé veřejně exponované osobnosti nedostatkem dat, rozhodně jich neúplností a náhodností citace z jeho veřejných projevů. Snadný doklad bylo by možno uvésti z biografií a vzpomínek na jubilanty, kdy často nepřesně citovány projevy, které pro politický charakter portrétovaného měly váhu rozhodující. Publikace taková nemá pak více než jen svou příležitostnost jako pramen dalších prací je však povahy jen efemérní. Při zakládání personálního archivu působilo by ovšem jistou nesnáz, jak nakládati s osobami, které jsou už na vrcholu politické činnosti; nepřekonatelné překážky byly by v cestě, kdyby starší materiál měl býti postupně doplňován dodatečným přehledem veškerého přístupného materiálu. Nebyla by to práce nemožná, rozhodně však dosti obtížná. Vyhovovalo by však účelu archivu, dle mého názoru, kdyby přidržel se zásady sbírání materiálu ode dne založení archivu, protože obracení k dobám právě minulým přivodilo by mu patrně ještě úkoly jiné.

Těmito programovými body by činnost politického archivu zcela dobře mohla býti ukončena; další úkoly znamenaly by tříštění sil a co nad to: nebezpečnou komplikaci beztak křehkého systému. Pak je tu další důležitý moment; kdo sám pokusil se jednou o sbírání novinářského materiálu, byť i dotýkajícího se jediné věci, ten pochopí, jak rychle hromadí se látka a co úsilí nutno vyvinouti, aby zachován byl její nutný přehled a v uspořádání aby dodržen byl co nejpraktičtější systém. Tím složitější je tento úkol u všeobecně přístupného politického archivu, který musí sloužiti potřebám širší veřejnosti. S tím v úzkém vztahu je další otázka, jak dlouho bude nutno sledovati materiál o určitém problému, kdy bude možno příslušné dossier uzavříti a po kolika asi létech sebraný materiál bude bez praktického užitku a může býti zničen. Zatím ještě nejsou dostatečné zkušenosti a v archivech dosud jen teoreticky uvažuje se o tom, co s materiálem, který zmizí z veřejného zájmu. Některé politické problémy jsou vůbec povahy efemérní, velmi rychle ztrácí zájem veřejnosti a na dále mají cenu již jen pro politického historika. Proto současně už se založením archivu musí býti pamatováno na to, aby hned od počátku uchovávaná látka byla zpracovávána způsobem, který by bylo nutno ještě předem prodiskutovati.

Formální stránky nechci se dotýkati, poněvadž hraje celkem podružnější roli a hlavní zřetel musí býti upjat k tomu, aby materiál vydržel hojné používání. Snad jediné bylo by ještě zmíniti se, kdo jaksi je předurčen k pořádání politického archivu. Praxe není jednotná, jednou vykonává ji úřední personál Národního shromáždění, po druhé tiskové odbory a v celku lze říci, že oběma stranám asi stejně přísluší. Ve prospěch

Národního shromáždění mluví nad to, že má bezprostřední styk s politickou praxí a na tom místě že by tudíž archiv sloužil nejúplněji svému úkolu. Veřejnost, pokud má na věci zájem, dovedla by již jistě najíti cestu, aby archivu mohla používati. Záleží tu už tedy jen opravdu na tom, aby rozhodujícími politickými kruhy, které si ovšem uvedeného nedostatku musí býti vědomy, dán byl impuls k vytvoření politického archivu u nás a jeho dostatečnému vybavení. Že to bude míti i nesmírný význam politicko-výchovný, netřeba snad ani zvláště připomínati.

Dr. C. H.:

VELIKOST A BÍDA NĚMECKA A BUDOUCNOST HITLERISMU.

Psychologie německého národa může se jak v přítomné době, tak i v minulé době vykládati dvěma patologickými zjevy: šílená touha po velikosti a utkvělá představa, že jsou pronásledováni. Chtěl bych se pokusiti o vysvětlení této zásady a o její motivaci. Řekněme nejprve, že se tyto dva zjevy navzájem nevylučují. Ten, kdo šíleně touží po velikosti a vynáší svoji osobnost, myslí, právě v důsledku tohoto přehánění, do něhož upadá, že není tak oceňován, jak zasluhuje, a představuje si, že je obětí všeobecné zlovůle. Obráceně ten, kdo si myslí, že je soustavně pronásledován, uzavře se v sebe sama a snaží se namáhavou obrazotvorností utvořiti ze sebe božstvo.

Tak je tomu asi s Němci a je to strašně tragické, protože tato a jiná ještě poblouznění pokazila pozoruhodné dary, jimiž byli Němci přírodou obdařeni, t. j. ctnost charakteru a bystrého ducha, které mu dovolily hráti tak význačnou roli v dějinách Evropy.

Táži se však, proč nemůže stačiti německému národu, že je v prvých řadách? Proč tlačí se za každou cenu do světla rampy a vytlačuje ostatní do pozadí jeviště? Proč se musí domáhati výsostného postavení? Odkud má konečně onu pevnou víru, že je mu prozřetelností předurčena naprostá a nepopíratelná převaha? „Vyvolený národ" mohli bychom říci, kdybychom se nemusili obávati, že tímto rčením spíše židovského slovníku narazíme na nedůtklivost arijců třetí říše.

I.

Přednostní postavení Němců jeví se podle nich v civilisaci. Německo má býti vůdcem ostatním národům, má je vésti k vyšším metám. Má býti vychovatelkou národů. „Am deutschen Wesen soll die Welt genesen", podle kteréhož rčení má Německo vrátiti světu opět morální zdraví. Konečně je jeho úkolem vésti národy k hlubšímu chápání života. To znamená, že má také potírati lehké a povrchní chování, vyjádřené slovy „welscher Tand", to jest nicotnost galskou a všeobecně románskou.

Uvažujeme-li o tom, nechápeme, proč německá civilisace, přes své dobré vlastnosti, měla by býti považována za dokonalou. V základě civilisace jest vlastně harmonie všech schopností. A právě u Němců tohoto souladu není, neboť dobré vlastnosti, které mají, jsou přesně zindividualisovány a odpovídají oborům shora uvedeným. Vyzdvihněme zvláště znamenitou schopnost specialisace práce, která tak ráda hledá základy všeho. Práce mosaiky, velmi užitečná a konaná s oddaností plnou idealismu, schopná však jen částečně k tvoření všeobecných zásad. Možno si dále u Němců všimnouti hluboké sen-